

Nádasdy Ádám: Miért változik a nyelv? (Mindentudás Egyeteme, 2003)

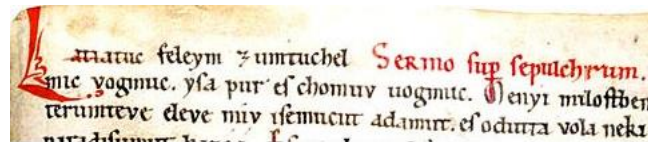
„Ha egy finnugor szó *p*-vel kezdődik, akkor a magyarban *f*-fel kell kezdődnie.”

finn	pää	magyar	fej
vogul	pun	magyar	fon
osztják	pir	magyar	far
cseremisiz	pu	magyar	fa

„... az *ny* hang hasonult az utána álló hanghoz.”

torony	de	fölment a toromba
hány ember	de	hán katona
kormány	de	kormánválság

„Mennyit változott a nyelv!”

Halotti beszéd és könyörgés
Pray-kódex, 136. oldal (1192–1195)

<i>Kódex:</i>	Latiatuc	feleym	zuntuchel
<i>Mai írással:</i>	Látjátuk	feleim	szümtükhel
<i>Mai alakja:</i>	Látjátok	feleim	szemetekkel

„Az írást és a nyelvet tehát gondosan meg kell különböztetni.”

	Nyelvi változás		Csak írásváltozás	
	írott alak	ejtett alak	írott alak	ejtett alak
<i>régebbi</i>	foljó, toronyba	[fołó], [toromba]	tsík, lócza	[csík], [lóca]
<i>mai</i>	foljó, toronyba	[fojó], [toronyba]	csík, lóca	[csík], [lóca]

„...mennyire nincs az új dolgok és új szavak között rendszerszerű összefüggés.”

	<i>Régi szó</i>	<i>Új szó</i>
<i>Régi dolog</i>	holló siet fekete föld	sógor szadista probléma parázik
<i>Új dolog</i>	kocsi (= autó) levél (= email) fű (= marihuána) tárcsáz (= nyomkod)	templom kenguru ráklikkel kroaszán (croissant)

„A mondattani változásra a magyarban jó példa a névelő megjelenése.”

(1) Az apja állítólag miniszter. (Mi az apja?)

(2) Az apja állítólag egy miniszter. (Ki az apja?)

„A melléknévi igenevek (*látható, letölthető*) többesszáma a hagyományos *-k* helyett egyre inkább *-ak/-ek*.”

<i>régebbi:</i>	láthatók	<i>újabb:</i>	láthatóak
	múlandók		múlandóak
	törlendők		törlendők
	letölthetők		letölthetőek

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Szótári bemenet</i>	fog	fórum	fordul	körmöt	forrás	orra	bor+ra	bór+ra	k[o]rház
<i>1 Orm. ny.</i>	–	–	fórdul	körmöt	fórrás	óra	bór+ra	–	kórház
<i>2 *VCCC</i>	–	–	–	–	fórrás	óra	–!	–!	–
<i>Felsőszíni kimenet</i>	fog	fórum	fórdul	körmöt	fórrás	óra	bórra	bórra	kórház

„A régi rendszerben (és ma is az irodalmi nyelvben) a »rendes« igéknek kétféle alakja van: *vágok/vágom*, míg az ikes igéknek ehelyett csak egy: *eszem*.”

	...egy almát <i>határozatlan tárgy</i> („ <i>alanyi ragozás</i> ”)	... az almát <i>határozott tárgy</i> („ <i>tárgyas ragozás</i> ”)
<i>régi/irodalmi</i>	vágok	vágom
	eszem	
<i>új/fesztelen</i>	vágok	vágom
	eszek	eszem

„Esterházy 4 szűrője”

- (1) markáns véleménykülönbség
- (2) ilyen-olyan értékek mentén
- (3) egy párt, aki
- (4) alkalmasint („alkalomadtán” értelemben, a hagyományos „véltetőleg” helyett)